

— ARNOLD BÖCKLIN —

ZEMŘEL VE FLORENCII 16. LEDNA 1901.

. KORÁB PLUL PO EGEJSKÉM MOŘI.
BYLO O POLEDNÁCH. . . . POČASÍ BYLO
TICHÉ. V TOM POJEDNOU NĚKDO VE VÝŠI
NAD HLAVOU KORMIDELNÍKOVOU ZŘEJMĚ
PROMLUVIL: »AŽ POPLUJEŠ MIMO OSTROV,
ZVOLEJ VELIKÝM HLASEM: — ZEMŘEL
VELIKÝ PAN!«

KORMIDELNÍK SE UDIVIL A ZDĚSIL. KDYŽ
PAK PLYNUL KORÁB VEDLE OSTROVA,
POSLECHL A ZVOLAL: — ZEMŘEL VELIKÝ
PAN!

A PO VŠEM POBŘEŽÍ OSTROVA, AČ BYL
NEOBYDLEN, ODPOVĚDĚL MU HNED NA
JEHO KŘIK VELIKÝ NÁŘEK, PLÁČ, TÁHLÉ,
ŽALOSTNÉ VÝKŘIKY: — ZEMŘEL, VELIKÝ
PAN ZEMŘEL!

J. S. TURGENĚV, »BÁSNĚ PROSTOMLUVOU«.

LAD. ŠALOUN. —
I. CENA. DETAIL.

NÁVRHY ZE SOUTĚŽE NA POMNÍK M. J. HUSI V PRAZE

HUSŮV POMNÍK. (Denníkové záznamy.) — 21. prosince 1900.

O šesté hodině večerní vyprší lhůta ku podání návrhů na pomník Mistra Jana Husi, a v této chvíli pracuje několik sochařů a architektů a jich pomahači s nejménějším úsilím. Jako vždy při konkursech: poslední den bývá nejintenzivnější. Co přinese zítřek, kdož to ví? Snad nejlepší veřejnou soutěž, co jsme jich dosud měli, snad bude o jednu docela bezvýslednou více. A takových máme také již sbírku velmi slušnou. Tato konkurence může mít význam v našem uměleckém životě větší nežli kterákoli jiná. Vždyť má jí býti rozluštěna úloha a ku konci doveden úmysl, jež, ač různé měrou, po několik let zabývají mysl českou, v Praze i na venkově, laiků i odborníků. Všechno je při tom významno: myšlenka pomníku sama, její vznik, její život, všechny dosavadní pokusy o její realizaci, místo i forma pomníku a možná dost, že jakmile ukázán bude výsledek této soutěže veřejnosti, přihlásí se otázky ještě subtilnější k debatám a snad i sporům.

Praví se, že naše století je století pomníkové, a je skutečně pravdou, že veřejných, oslavných monumentů nebylo nikdy více postaveno. Renesance zahájila tuto pomníkovou akci po svém způsobu. Oslavenci si sami pečovali o své památníky, anebo vladaři o pomníky svých předchůdců na trůně. Colleoni, Ludvíkové francouzští, Karel August saský, velký kurfirst, Petr Veliký v Benátkách, Paříži, Drážďanech, Berlíně, Petrohradě povstali v bronzu, aniž by lid při tom byl v nejmenším zúčastněn. Ovšem, že trvá tento proud dále a dosud, ale po onom velikém otřesu, kterým francouzská revoluce přivolala nové vrstvy k účasti na veřejném životě, přijaly tyto kruhy měšťanské, demokratické, lidové i pomníkovou činnost na sebe a ukázaly se při ní ještě horlivější, nežli jejich vysoce aristokratičtí předchůdci. Měly a mají hojnější výběr heroů k pomníkovému uctění, hrdinů ducha i ruky. Umělci, vědci, vojevůdci, státníci, vladaři stojí nyní nebo sedí na vysokých a nízkých podstavcích, na náměstích a v tichých koutech, v parcích a sadech velkých i malých měst, aneb aspoň desky jsou vsazeny na

domky, kde žili a zemřeli. Někdy se to přihrnulo zrovna jako horečka. Zpomínám při tom jen na pomníky Viktora Emanuela nebo Viléma Pruského a jeho paladinů, na pomníky, jimiž Vlaši si připamatovávají sjednocení Itálie a Němci svoje vítězné tažení do Francie.

Od šedesátých let máme i my svoji pomníkovou nemoc, jenom že její hmotné projevy ve formě pamětních desk, soch a poprsí jsou roztoušeny po českém venkově hojněji nežli ve středu země, v samé Praze. Zde je více projektů nežli pomníků.

Počítejme jen! Gotická fontana Františka I. sem nepatří, rovněž ne pomník Karla IV. a Jos. Radeckého. Vznikly před onou čarovou mezí a bez lidové účasti. Mimo ně jsou tu jenom tři: Jungmannův, Hádkův a Roetzlův. Za to tu měl, nebo má stát pomník Palackého, Husa, Žižky, Dobrovského, Smetany, Nerudy, sv. Václava, fontana před Rudolfinem a jiné, které buď na sbírkách nebo na projektech uvízly. A mnohé z nich třeba ob čas burcovati, aby dočista se nerozplynuly v páry. I o pomník Husův bylo nutno ob čas upomínati, a dnes, v den druhého jeho konkursu, sotva je asi mnoho těch, kteří mají přesvědčení, že jej záhy dokončený uvidíme.

Nerad si připomínám první vznik myšlenky postaviti v Praze Husovi pomník. Nesouhlasí mi dobře s tím, čím tento má v podstatě býti. Na místě nadšení a všechny žily národa pronikající úcty k národnímu a duchovému velikánu, které by měly po přirozeném právu kopati první základy k pomníku, byly politická urážka a vzdor prvními pohnutkami, aby v Praze se dostalo M. Janu Husovi pomníku, který by zároveň glorifikoval nejmocnější hnutí českého národa. Ale rozhořčení časem chladne, a vzdor, který dále tlaku proti sobě necítí, brzo ochabne. V tomto případě jsou cifry sbírek jejich nejspolehlivějším měřítkem a tyto cifry stále klesají a sbírky již již usínají.

Potom přišly nekonečné hádky a mnohé spory o místo pomníku. Co tu se projevilo různých zájmů, osobních, stavovských a bůh ví jakých ještě! Na veřejnosti výklady, a machinace za jejími zády! A zase dnes, kdy projekty pomníkové vyžádány byly pro místo určité, pro Staroměstské náměstí, není mnoho těch, kteří jsou přesvědčeni, že tam pomník Husův najisto bude státi. Že by to bylo místo umělecky pohodlné a výhodné, neodvází se asi nikdo, jenž věci rozumí, tvrditi. Že by si projektující umělci, kdyby jim byla volba místa ponechána, vyhlídli, ne-li všichni, aspoň mnozí, a já myslím, že nejlepší, místo jiné, zdá se mi zrovna tak jisté, jako že dnešní místo nevyšetřovali prostě podle uměleckého citu, nýbrž vyhledali je a usilovali o ně z těchže pohnutek, které diktovala první provolání ku sbírkám.

Dobře vím, že na každém místě v městě možno postaviti a upravit pomník a památník. Jenomže ne každý. Dobrý a inteligentní rozvahou opatřený umělec dovede uvésti svůj projekt v žádoucí harmonii s každým lineárním a kubickým okolím, při tom však musí být na všech ostatních stranách volný a nevázaný, hlavně ve hmotě, formě a rozměru. Zde však, při pomníku Husově, jest poměr obrácený. V té chvíli sice nevíme, jak pomník Husův bude vypadat, avšak za to víme, kterak má vypadati: dílo imponantní svojí myšlénkou a velikostí vnitřní i zevní, svobodně stojící rozložitý monument, v němž by vtělena byla celá představa o dějnovém a národním významu objevení se Husova na jevišti historie českého národa. Nic malého a skrovného; nic intimního a idylického.

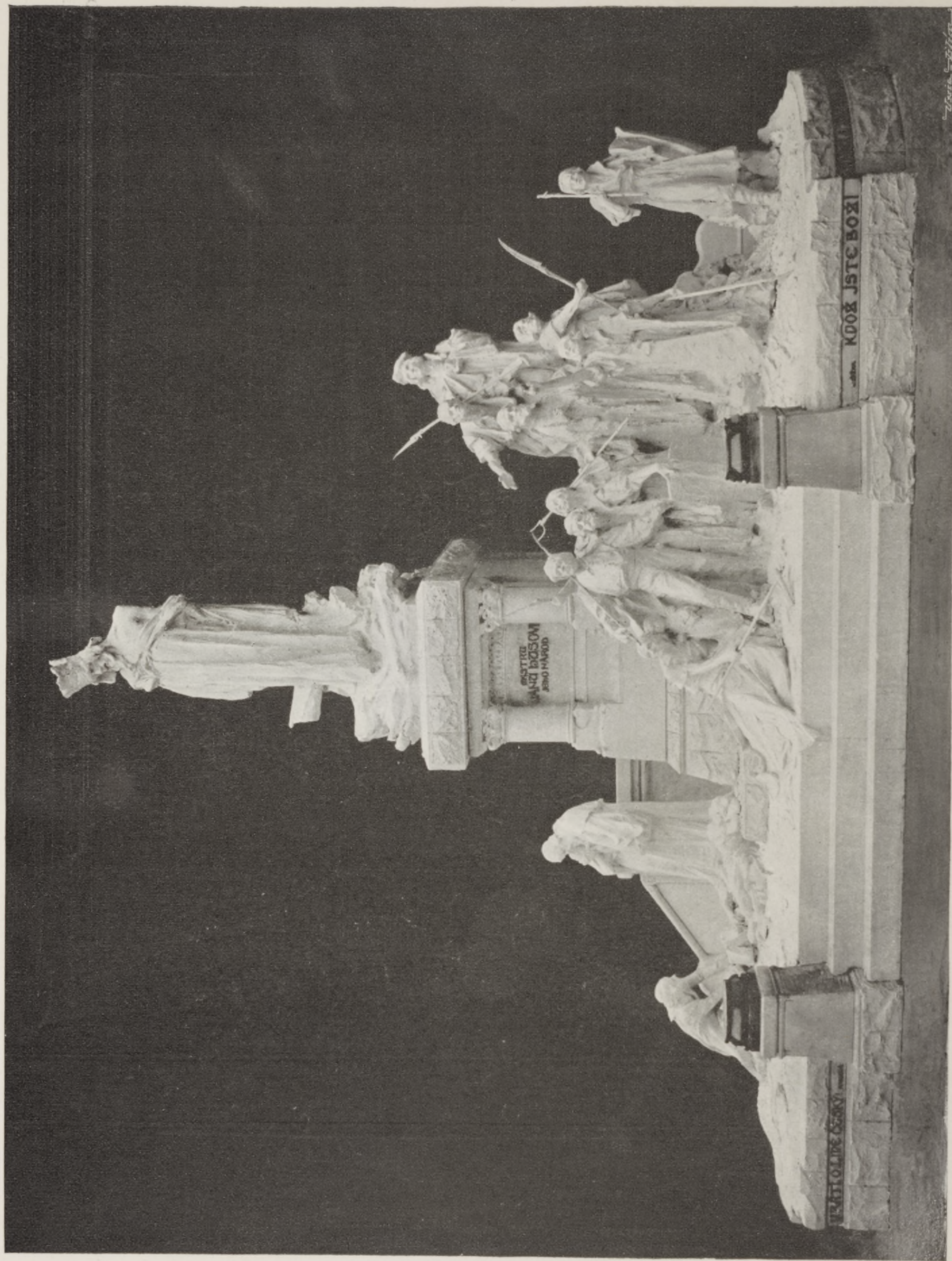
— 29. prosince.

První zprávy, které se o konkursu na veřejnost dostaly, týkají se flagrantního porušování konkursu. Zprvu slyšel jsem je soukromě, potom, dnes právě, ozvaly se v denním tisku, a nejhorší na nich je, že jejich pravdivost nelze popřít, a druhé, že se opakuje tento zlozvyk jako zakořeněný neduh. Každá konkurence umělecká má v zápětí více stesků, nespokojeností a žehrání, nežli potěšení a radostí. Spokojenost není nikdy úplná a nestaneli se nic jiného, tož aspoň mezi těmi, kdo marně se o ceny a vyznamenání namáhali, vždy se najde několik, kteří se domnívají, právem či neprávem, že jim bylo ublíženo, že soud poroty nebyl správný. Za

LAD. SALOUN. —
I. CENA. DETAIL

LAD. ŠALOUN. —
A. ANT. PFEIFER.
I. CENA. —

těmito nespokojenými a uraženými pak hned vystupují druzí, kteří vyšli sice s palmou vítězství ze závodů, ale doznali zklamání ve příčině provedení zamyšleného díla. Tento neveselý průvod soutěží se asi objeví i v tomto případě. Brzká budoucnost jej nejspíše přinese.

Dnes však ohlašují se stesky na laxní, nedbalé, aneb aspoň nedost přísné dodržování konkursních podmínek, které zaručují pečlivě chráněnou anonymitu, na minutu přesný čas dodání projektů a vyloučení vší veřejnosti, dokud by jury nevynesla svůj verdikt.

Cosí z toho nebylo dodrženo. Neříkám prý: To slůvko zde neplatí. Konkursní podmínky byly tentokrát velmi pečlivě a pozorně sestaveny, na mnohé stesky, předchozími soutěžemi vyvolané byl vzat náležitý zřetel, a hle, body nejjednodušší a zrovna nejvšednější zůstávají hned při počátcích na papíře. Rozladuje to, a budí nejistotu a nedůvěru v další. Na tom, co se událo tyto dny ve druhém patře Uměleckoprůmyslového Musea, nese vinu konkursní komité, které nedosti bedlivě střežilo tamnější sály, a také mnozí ze soutěžníků. Tito sami si pospíšili využití pohodlnosti prvního faktora na úkor svých soupeřů a na svůj prospěch, skutečný nebo toužený. Nic se nerozpakovali jednati neslušně a nesprávně.

Každá soutěž má tento právní podklad: Vyzývatel vyhlásí konkurenci a stipuluje podmínky o formě projektu, jeho materiálním vzhledu a peněžním naň nákladu, o čase dodání, o heslech, anonymnosti, dožádané jury, cenách a o případném provedení. Nikdo není nucen na tyto proposice přistoupiti. Kdo je neuznává za vhodné a správné, ignoruje je prostě. Zůstane doma. Smlouvat se o nich nedá. Nesmí také. Vždyť jejich účelem není jenom nabytí vhodného projektu, ten bylo by možno získati i mimo cestu veřejné soutěže, ale pro každého, jenž se chce konkurence zúčastniti upravití stejně výhodné místo a východiště, aby jenom osobním talentem a dovedností mohl přijíti ve srovnávací kalkul. Umělci sami to žádají. V té však chvíli, kdy kdokoli z nich posílá svůj projekt do soutěže, prohlašuje tímto činem, že podmínky přijímá a touže chvílí stávají se tyto vzájemnou právní smlouvou. Obě strany, konkurs vypisující a soutěže se účastníci nabývají určitých práv, ale zavazují se navzájem také k určitým povinnostem. Usurpovati si více práva nežli bylo všem ostatním nabídnuto, není slušné; porušení dobrovolně akceptované povinnosti není o nic lepší.

Nebylo správné, že někteří konkurenti sami svoje práce odváděli a ještě méně, že si je upravovali na místě; mnohem horší jest, že si je několik dnů po uzavření konkursu opravovali a v místnostech, jež měly být takořka zapečetěny až do příchodu jury, měnili a doplňovali. Tím byla všeliká rovnost soutěže hned z předu porušena.

Není to poprvé a, žel, nejspíše že to nebude ani naposled. Řekne se a namítne bezpochyby: Co mohl kdo v ten čas měnit a doplňovat? Nanejvýše některý detail, něco podřízeného a vedlejšího. Ve dvou dnech nelze přece z gruntu přeměnit celý složitý umělecký projekt!

Nepochybují, že se tak vše vskutku má. Ale jedná se o princip, o porušení hlavní, ba první zásady veřejné soutěže, o porušení záručené naprosté rovnosti. A to je hřích, kterého se nejméně má dopustiti ten, kdo sám z dobré vůle a v důvěře ve vlastní sílu a zdatnost vstupuje na kolbiště.

— 2. ledna 1901.

Slovanský klub zve k účasti na banketu na uvítání a ku poctě dvou jurorů při soutěži. Pan Vlad. Beklemišev z Petrohradu a Cyprian Godebski z Varšavy přijedou v několika dnech do Prahy. Jejich jména byla již v podmínkách ohlášena. Oba jsou sochaři a budou souditi ve spolku se dvěma architekty, jedním malířem, jedním estetikem a jedním historikem. Jako při první soutěži i tenkrát vyhledal si Spolek pro pomník Husův hlavní porotce mimo Čechy. Ze dvou nebo třech příčin. Očividně reflektuje na to, aby každý z českých sochařů měl úplnou volnost a možnost konkurence se zúčastniti; potom chce míti soudce naprosto nezaujaté, žádnému vlivu zdejšímu nepodléhající, ani takovému, který by z pouhé intimnější znalosti českého umění sochařského vznikl. A na druhé straně chce své soudce

HESLO: »VYPUČELS
NAD BAHNO.« —

NÁVRH STANISLAVA SUCHARDY.
SPOLUPRACOVNÍK JAN KOTĚRA.

HESLO:

»VYPUČEL NAD BAHNO.«

uchrániti každické výtky i jen stínu osobního interesu. Před lety byly v jury sochaři v majoritě, a byli dožádáni Francouzi, Vlaši, Švédové a Rusové. Jenom Francouzové přišli, tři proslulci, tři mistři, milí svým uměním i svojí osobností. Výsledky soutěže tehdá bohužel nebyly (a dalo se to očekávat a na prstech vypočítat) v náležitém poměru k onomu evropskému areopagu. Ostatně možná dost, že si jej Sbor sestavil více pro venek nežli pro domácí potřebu. Teď se omezil jenom na dva slovanské sochaře. Doznávám si, že v tu chvíli ničeho určitého o jejich umění nevím, ale nejde o to, neboť nepřijedou do Prahy, aby své výtvarné umění vyložili a ukázali, nýbrž svoji odbornickou soudnost osvědčili. Ceny, které přiřknou, a důvody, jež zanesou do protokolu budou pro nás jejich význačným činem.

Se složením poroty nemusí každý souhlasiti. Nemám při tom na mysli osobnosti a jejich individualnou potenci; pouze jen jejich kategorie. Jedná se o posouzení díla plastického, sochaři se účastní práce, jejíž hlavní díl jim připadá, architekti se k nim přidruží, víc jako síly pomocné a výkonné nežli rovnocenně tvořivé, ale sochaři nemají v porotě většinu. Zajisté, že při posuzování projektů, a mnohem více ještě při rozhodování o jich monumentovou realizaci, musí být slyšáno ještě mnohé slovo jiných umělců a znalců, ano nejspíše ještě větší případně pouhým laikům na podniku interesovaným, avšak při soudě, který má být vyneseno o absolutní umělecké a speciálně uměleckoplastické hodnotě návrhů, měli by po přirozeném právu míti sochaři slovo nejhojnější. Celá porota ať je sestavena netoliko

NÁVRH ST. SUCHARDY. ———
 SPOLUPRACOVNÍK J. KOTĚRA.

z umělců odborníků, nýbrž z umělců kritických a soudných. Toto musí, aneb aspoň má býti zde jejich přední vlastností; pouze ta odůvodňuje jejich zvolení a povolání. Jejich osobní umělecká hotovost a dovednost má toliko sesilovati důraznost jejich výroku. Jich technická odbornost pak přistupuje jako třetí upevňující moment. Z toho jde, že při posuzování díla sochařského, aneb aspoň převážně sochařského, mají míti soudní znalci sochařští slovo rozhodné, které již v počtu hlasů má svoji převahu míti vyjádřenou. Za nimi měli by jíti architekti a estetikové, ostatní — malíři, historikové — tvořiti průvod poradní.

Podle podmínek soutěže budou všechny projekty, teprve po vynesení soudu a přisouzení cen po čtrnácte dnů veřejně vystaveny. Děje se tak u nás z pravidla. Jeli to však správné a prospěšné, stálo by za úvahu. Lze snadno uhodnouti, proč se tak děje. Má býti zamezen vznik všelikého vlivu na výnos poroty. Domnívají se, že při tomto opatření bude její výrok nejobektivnější, nezkalen žádným nátlakem a nestížen žádným cizím, mimo jury vyrostlým náhledem. Theoreticky by to bylo správným, kdyby tu šlo o absolutně odborně umělecký soud o ryze umělecké hodnotě projektů jako děl prostě výtvarných. Než právě o to tu nejde v té míře, jaká se předpokládá.

Pomník na prostranství městském postavený, a zde speciálně pomník Husův, jeho místo i konečný útvar, není dokonce soukromou záležitostí Sboru pro zřízení pomníků a několika, konkursu se účastnících umělců. Všechna veřejnost jest při

ST. SUCHARDA.
DETAIL. ———

tom zúčastněna a to nikoliv jako pouhý přihlížitel a divák, nýbrž jako faktor velmi účinný a rozhodující. Předně tím, že sama na pomník skládá potřebný groš a sama tedy vlastně pomník staví. Více však nežli tento moment materiální, spadá na váhu okolnost etická, že totiž má býti nový pomník uměleckou realizací názoru a představ lidu o Husovi a epoše husitské vůbec. Pomník Husův má býti v pevný, viditelný tvar přenesený poměr dnešního národního citění k ohromné té evoluci, kterou kazatel betlemský na počátku patnáctého věku byl zahájil. Kterak ale má se uplatnit toto právo lidu a veřejnosti, když je nepřipustíte ku slovu dříve, až cizí porota svůj soud vynese a ceny rozdá? Dále pak dnes stavíme pomník ne podle dvorských dekretů a rozhodnutí absolutistických regentů, nýbrž z lidu a pro lid; pro mnohé generace a dlouhé věky. Tisíce a miliony lidí budou k němu pohlížet, jej prohlížet a měřit na něm své názory kulturní a umělecké. Pro ně se staví a není tedy tak správné, jak se několika lidem zdá, beze všeho ohledu na toto množství, na jeho city, přirozený smysl pro výraznost a krásu, jednoho dne postaviti před ně hotové dílo beze vší jeho morální účasti vzniklé.

Výstava projektů po ukončené práci jurovské nemá vlastně žádného významu pro širší veřejnost. Vše je již skončeno a hotovo. Jací lidé jsou, přijdou, aby si prohlédli projekty cenou poctěné, na první místo pošinuté; ostatních si nevšimnou. Ukojí pouze svoji zvědavost. A mohli by přece míti z podobné výstavy prospěch daleko větší. A umělci, kteří, jak nejednou se stává, třeba jen nevypočítatelnou náhodou nedostali se k odměnám a vyznamenáním, také. Uvažme jen! As dvacet projektů na kolbišti; přes třicet umělců na nich s napjetím nejlepších svých sil pracovalo. Jest arci velmi pravděpodobné, že mezi nimi budou takové, při nichž musa Umění nikdy nebyla v atelieru přítomná, ale na druhé straně nikdo poměrů znalý nebude tvrditi, že by všech sedmáct nebo šestnáct návrhů, jež se k cenám nedostaly, nestálo za zevrubné povšimnutí, a že jejich duševní obsah a plastická utvářenost neobsahovaly v sobě jádro, umělecký požitek probuzející, pohnutku

HESLO: »ČIST ZAŠELS.
RÝHU ZANECHAV«, —

NÁVRH JANA KOTÉRY. —
SPOLUPRACOVNIK S. SUCHARDA.

k povzbuzujícímu úsudku a nějaký prvek výchovný. Při výstavě projektů po rozsudku, kdy veřejnost jest pozvána pouze si konstatovati a zapamatovati, kdo cenu dostal, kdy se jí suggeruje směr kroků a doba zastávky, přichází obecenstvo i umělci ostatní zkrátka. První je jaksi předem sprostěno vši myšlenkové práce a druzí s bolestí a hořkostí při tom pozorují, že všechna jejich snaha, námaha a práce nevedla naprosto k ničemu.

7. ledna.

Dostal jsem minule situační plán Staroměstského náměstí, na němž je místo pro pomník Husův přesně vyznačeno. Od prvopočátku, co vznikla myšlenka vztýčiti v Praze Husovi pomník, pomýšlelo se na toto prostranství. A vlastně na žádné jiné. Zejména ne na žádné menší nebo odlehlejší. V Praze platí všechno za odlehlé, co není na Příkopě a Ferdinandově třídě a Staroměstském náměstí. Žádné ohledy a úvahy umělecké nerozhodovaly, na žádné námitky, odvozené z charakteru zamyšleného podniku a jeho poměru k okolí, nebylo dbáno. Chtěli mít Staroměstské náměstí pro jeho polohu v městě a jeho místní význam a vymohli si ho na konec. Zdali definitivně, teprve se ukáže, však myslím, ještě dříve, v několika málo dnech, že se toto náměstí pro pomník velký, složitý a individualisovaný nehodí. Ne však pro jeho konfiguraci, která se nynější regulací v celku nemnoho změní, nýbrž pro jeho svah, nerovně rozloženou frekvenci po jeho obvodu a hlavně, co dávno není jakým tajemstvím, poněvadž Sloup Marianský zde stojí, zabíraje nejlepší místo. Bylo by nutno jej přebíti rozměry a množstvím hmoty.

Místo pro pomník, ovšem jediný jen bod, vyšetřili opravdu velmi dobře. Na dané ploše a při daných pásech frekvence, sotva lze naléztí lepšího. Leží v mrtvém trojhranu mezi cestami při severním boku a na příč náměstí vedoucím, tam, kde se protínají prodloužené osy Kinského paláce a jižní strany náměstí. V této poslední stojí také Sloup Marianský. Přes to pomník Husův v tomto bodu, místo co by měl dominovat prostranství, bude muset zápolit se Sloupem. Dříve by musel tento zdolat a pak, vystačí-li síla, nad něj v dojmu se vypnout.

Mám však tušení, že brzy asi nastane nové hledání nového místa. Potom teprve dojde na taková, jež sice méně vyhovují ješitné blýskavosti, za to poskytnou více výhod pro vzlet a rozpjetí tvořivého umělce.

Slýchal jsem, jak se často ukazovalo na to, že pomník Husův nesmí být postaven tam, kde by jej cestující cizinci nemohli snadno naléztí. Věru tot důvod v pravdě náš, domácí. Komuže stavíme pomník Husův? Ne pro nás, abychom učinili zadost své vlastní touze a hluboce cítěné povinnosti? Ne Husovi, ne památce jeho velikánství? Ne českému lidu v paměť a k povznesení? Ach ne, ale pro neznámé, chvatně Prahou probíhající, nám lhostejné zvědavce a globetrottery. Anebo tak málo máme důvěry v naše umění, že ani nedoufám, že by vyvinulo při Husově pomníku tolik mohutnosti a přitažlivé síly, aby každého kamkoli dovedlo přivábit? A toto „kamkoliv“ nemusí ani býti „kdekoli“. Ještě tu je v Praze náměstí a míst pro pomníky veřejné, velké i monumentální dost, více, nežli by se zdálo: Náměstí Betlémské, Marianské, Josefské, koutek v Celetné ulici před kostelem sv. Vojtěcha, Ovocný trh a jiné.

— 9. ledna.

Mluví se o tom, kdo konkuroval. Není, zdá se konkursového tajemství víc. Vševědoucí, i ti, kdo jimi nejsou, dovedou už vyjmenovati dobré dvě třetiny soutěžících. Také vědí jaké jejich projekty jsou. Někteří je seznali při práci v atelierech, jiní je poznali v sále výstavním. Ten jest ovšem stále ještě uzavřen, ne však zapečetěn.

Zítřejší poprvé zasedá porota.

— 11. ledna.

Sotva se den rozbřeskl, přinesl mi překvapení. Noviny otiskují výrok poroty, její protokol a ohlašují присouzené ceny. Protokol je datován včera. Byla tedy porota se svojí prací na první ráz hotova. To znamená, že mezi čtyřadvaceti v protokolu seznámenými projekty našli ihned bez dlouhých a obtížných úvah

_____ HESLO :
»SVĚTOVÝ PŘEVRAŤ«

J. KVASNICKA
A AL. DRYÁK.

a kolísání tři nejlepší. Tyto tři patrně všechno ostatní hravě předstihují. Překvapuje mne tak velký a nenadálý počet prostředností. Myslím, že se tato okolnost dotekne nepříjemně, ano i bolestně mnohého. Ne pouze mne. Jestliže oni vševědoucí, kteří napřed věděli, kdo konkuroval, měli pravdu, pak mnohý ze soutěžníků trapně zklamal. Kolik dobrých sil tu asi podlelo takové umělecké obyčejnosti, jakou přece značí jméno J. Říhy? L. Šaloun dostal první cenu a soudě podle jeho prací posledních let, prací pružných a nejednou vroucně cítěných, vypjal se asi k velké a mocné koncepci. J. Rons získal třetí cenu a vzpomínám si, že byl vítězem v konkursu o sv. Václava.

Když jsem přečetl protokol až ku konci, zaklepal u mne závist. Ano závist, neboť závidím se stanoviska své životní práce podepsaným tam jménům. Dali zapisovatelem sestavit úplný seznam projektů, ukázali prstem na tři, jimž má Spolek pro vystavení pomníku vyplatit ceny, podepsali a odešli. Proč a z jakých úvah došli k poznání, že ony tři jsou nejlepší, proč ostatní se nedostaly na místa toužená, diskretně zamlčeli. Patrně necítili se povinováni nám to povědět. Zda-li je to dobré? Pochybuji. Znam mnoho protokolů konkurenčních, jež nejsou tak skoupé na slovo a svůj úsudek případně objasňují a odůvodňují. Než, snad je pravdou, že jedenadvacet projektů, jež vyšly na prázdno, vskutku stojí tak nízko, že nezaslouží jiné zmínky nežli v inventáři soutěže. Přece však závidím neomylnosti a nezodpovědnosti poroty, já, na něhož se hartusí se všech stran, aby ještě a ještě a zase znovu vyložil, proč tento obraz ve výstavě má za lepší onoho.

Protokol má ještě dodatky. „Prof. Čelakovský — praví se v něm — projevil zejména přání, aby podoba Husova na (Šalounově) projektu odpovídala více historickému podání.“ Co tím asi míní? Ode dneška jsou návrhy vystaveny a veřejně přístupny. U nich nutno hledati vysvětlení ku všem těmto překvapením, nesplněným očekávaním a vysloveným přáním.

Historik a estetik v porotě podali ještě na konec zvláštní prohlášení, že se sice zúčastnili jednání „na základě vypsanych podmínek, stante concluso určujících pro pomník Staroměstské velké náměstí, avšak s výhradou svých známých, již dříve projevených názorů o vhodném umístění důstojného pomníku Husova.“ Tedy ze sedmi hned dva jsou v rozporu s konkursními podmínkami právě v otázce místa. Oběma cizím jurorům tato otázka byla a zůstala asi docela cizí. Sotva jí dbali a brali v úvahu. Nechápu však dobře, že mohl estetik přes to hlasovati o návrzích a cenách. Historik, budiž. Avšak muž, který s objektivně uměleckého stanoviska má uvažovati nejen o modelu o sobě, nýbrž o pomníku uspůsobením pro dané místo, okolí a prostor, tudíž v celém nerozdílném souhrnu uměleckých a krasocitných momentů, jichž zdařilou a dokonalou výslednicí má býti jedinou pomník Husův, to dobře nechápu. Jako mi nejde na rozum, že může který umělec zúčastniti se soutěže, když její podmínky neshledává správné, úplné, nebo pro sebe vhodné, tak se mi zdá, že bych nemohl zasedati v porotě, s jejímž instrumentem, předloženými podmínkami, v bodu tak důležitém nesouhlasím.

— večer.

Návštěva výstavy nebyla ještě valná. Zítřka v neděli bude ovšem nával.

Dojem výstavy nevalný. Modely, dvojí dlouhou řadou za sebou, nejsou výhodně umístěny. Není dostatečného rozhledu. První projítí a prohlédnutí vyvolalo mi v hlavě hotovou konfusi. Jaký div? Čtyřadvacet variací na totéž téma a v nich hejno všedností. Mnohé z nich se mnohým ostatním podobají. Šablona německých pomníků, kam se člověk ohledne. Schema všude stejné: architekti urovnali na schodech a ústupcích podstavec, tu čtyř, osmiboký hranol, nebo válec, nebo jehlan, a sochaři spokojili se s úlohou, rozestaviti na tomto lešení své stojící, klečící a sedící postavy a vyplniti některé plochy reliefy. Skoro jsem již chápal snadné a rychlé rozhodnutí jury a jednomyslnost, s níž Šalounovi přisoudili první cenu.

Pozoruji dále, že dané místo pro pomník při tom nepřišlo v úvahu, neboť při všech svých přednostech projekt L. Šalouna a jeho architekta Ant. Pfeifera není koncipován pro volné, široké prostranství, na třicet a více metrů od domových front. Má mrtvou zadní stranu, a to značných výměrů. Jeho Hus stojí

HESLO: »SVĚTOVÝ
PŘEVRAŤ«. J. KVAS-
NÍČKA A A. DRYÁK.

na hranici, vlastně již klesá, jen že jeho zubožené tělo řetězy ke kůlu přidržují. Živé a hybné jsou obě skupiny dole, bratři Šalounových krásných „Vyhnanců“ z poslední výstavy „Manesa“, ale právě když jsem je s radostí vnímal a okem jejich temperamentní linie stopoval, když jsem v duchu pochvaloval umělce, že se směle postavil proti konvenční symetrii, aniž by projekt svůj při tom rozbil a z rovnováhy přivedl, kdosi vedle přesvědčivě vykládal, že sochaři v porotě — nebo to byl snad jen jeden z nich — řekli, že by Šalounův projekt byl dokonalý a jim by se úplně zamlouval, kdyby byl bez těchto skupin bojovných Husitů a trpících Bratrů.

V té chvíli jsem už málem docela pochopil umělecké stanovisko poroty. Druhou a třetí cenu jsem totiž již před tím byl viděl. S toho stanoviska ani nemohli jinak, nežli naprosto odmítnouti projekty, které ještě rozhodněji nežli Šaloun se vzdaly všech styků s běžnou šablonou pomníkovou a vytvořeny jsou v domnění, že originalnost, duševní původnost a silná novost má nároky na vítězství nad pohodlným konservatismem.

Na výstavě jsou takové projekty. Nalezl jsem tam dva, o nichž myslím, že pocházejí z jedné dílny, tak jsou si v tvarové ideji blízké, ba podobné. Oba vynikají jednotností myšlenky, její poesii a očividným úmyslem plastikou čeliti architektonickému konglomerátu na náměstí. Opsal jsem si u jednoho z nich tento výklad autorův: „Husův zjev pozdvížen nad prach jeho doby a její špínu trče do výše, tvoří střed celého pomníku. Střed mohutný, aby v okolí vyčnělých mass kostela týnského a věže radnice neztrácel se na velké ploše náměstí staroměstského.“ Připojené heslo kondensuje východní myšlenku: „Vypučels nad bahno“ a stejně

koncisní, jádro vyznačující, je heslo druhého návrhu: „Čist zašels, rýhu zanechav“. Ještě jeden nebo dva návrhy pro mne vyčnívají z řady, nepoznamenal jsem si ale jejich hesla. Ceny nedostaly.

14. ledna.

V celku se mluví o konkursu málo. Návštěvy výstavy jsou dosti značné, ale mimo síň musejní hnedle zmírá všecken zájem. O kterékoliv propadlé premiéře nebo zbytečné pohostinské hře v Národním Divadle debatují a rozčilují se lidé neskonale více. Omdlíli za kulisami která hysterická herečka, jsou celé Čechy vzhůru. Ale zde se jedná pouze o pomník Husův

Vrátil jsem se k oněm dvěma obrovitým Husům a první dojem zůstal nezměněný, dojem mocných, originalních koncepcí. Nalezl jsem jen, že první projekt vyniká nad druhý stejnoměrností v účinku téměř se všech stran, pokud model lze obejít. Už také vím od koho jsou oba projekty: Stanislav Sucharda a Jan Kotěra jsou jejich autoři a na prvním je Sucharda, na druhém Kotěra hlavním inventorem.

Také jsem si nyní zapsal onehdy opomenuté heslo „Světový převrat“. Návrh má jednoduchou architekturu, velmi vážnou a průhlednou, a plastika s ní jde ruku v ruce. Patrně zde myslili a pracovali architekt a sochař jedním dechem. Ku podivu, že všechny tři projekty budují postavu M. Jana Husi ne jako ilustraci k některému novému vydání české kroniky, nýbrž jako mimočasový zjev, ano jako nesmírný fantom přes úrodu a úhor věků do nedozírné budoucnosti se tyčící nebo krácející. A jsou ještě všechny tři blízko tomu, co asi si přejem mítí vtěleno v Husově pomníku. Všichni ostatní Husové jsou buď patetičtí kazatelé, jako je jím téměř každý kazatel, anebo umírají na hranici. Vězí v nich všecken datový historismus, který je přece vždy suchý, a místo poetické vůně obklopuje je čmoud čtenářovy lampy . . .

S Husem Šalounovým tedy nebyl historik v porotě spokojen. Patrně s jeho hlavou. Potom však stihá výtka Dra J. Čelakovského všechny projekty bez rozdílu. Na všech vidíme — arci jen zběžně načrtnutou, toliko naznačenou — ušlechtilou hlavu vyspělého muže, s plnou nedlouhou bradou a dlouhým hojným vlasem, nic jinak, nežli jak od medailí a miniatur šestnáctého věku je nám typ Husův běžný a na ten čas nezvratitelný. Kronika koncilu kostnického Ulricha Richenthala ukazuje arci jinou podobu, tvář otylou a po kněžsku hladce oholenou. Je to ta, kterou má prof. Čelakovský za správnou? Snad. Ovšem že i miniatura Richenthalova byla malována aspoň dvacet let po upálení Husově a je nanejvýše vágní podobou a ne podobiznou. Tedy zase jako kdysi při Prokopu Holém: s vousem či bez vousu! Podobu Žižkovu, vousatou a dosti během časů zdivočilou, jsme si změnili v naší době, nahradili její tmavou bradu mocným knírem, a všichni, v domění že se zde historická pravda šťastně shoduje s láskyplnou představou lidu o nepřemožitelném reku válečném, radostně jsme ji přijali. Potom arci H. Toman dovodil, že Žižka jinak vypadal, ale dosud nikdo z výtvarníků se k němu nepostavil. Knír je nám patrně případnější nežli vyholený hoření ret. Ideální typ zde dosud vítězí nad střízlivou pravdou. U Husa nejinak. Richenthalova miniatura jest od r. 1868. obecně známá, avšak lid i umění ji svorně ignorují. Myslím také, že nezvítězí. Typ Husův jest ideální hlava, na níž ale pracovala česká víra a zbožná fantasmie. Mimo to bychom se do budoucího pomníku Husova málo nadáli, kdybychom kladli důraz na to, aby obsahoval portret Husa, jeho fysickou, materiální podobu, jakou asi měl, a nežádali, aby proň naše umění sochařské vytvořilo zjev velkého muže, vyjadřující v plastické formě, jakým významem se nás J. Hus přes věky dotýká, a v jaké ohromnosti v duchovním a národním našem životě jeho čin žije.

Proč jen asi všichni soutěžící, mimo ony, kteří se přidrželi kněze-kazatele, vidí v dějinném zjevu Husově tolik trpícího smutku a tolik strádající bolesti? Proč by žalostnil Hus nad lidem, jemuž národnost a život zachoval, nad člověčenstvem, jemuž smrtí svojí duševní osvobození vydobyl? Přece nemáme v úmyslu tímto pomníkem udržeti jen paměť Husova umučení! Přec chceme jím oslaviti, monumentální apotheosou, veliký zjev Husův a jeho vítězný duchovní význam, na dalekých věcích a pokoleních jako světlé ochranné křídlo spočívající.

Stalo se také, co jsem čekal. Konkuruji tím nebylo nikterak volno na vykázaném místě na Staroměstském náměstí.

Prohledl jsem si sedmnáct situací a shledal, že jich sedm (značné procento) s ním vůbec není spokojeno. Pošínují svoje projekty brzo v pravo, brzy v levo, brzy v před. Hledí se s nimi dostat do nových os, hlavně os Dlouhé třídy a Kaprovy ulice, nebo do osy nové pojišťovny.

A ještě větší nejistota je v čelích pomníků. Obrací je na všechny skoro strany: přímo nebo šikmo proti průčelí radnice, přímo proti jižní straně náměstí. Cestu podél severní strany nikdo nepovažuje za významnou a hlavní. Mnozí dobře cítí, že mohou při tom jenom siluetou do dálky působit, ale uměleckých důsledků z toho nedovedou vyvodit.

Zase jenom Suchardův a Kotěřův projekt vyjímaje. Ty chtějí velkou, visionářskou, fantomovou figurou působit a dominovat, a pak jejich plastickým původem figur bezejmenných ale jejich liniemi přímo na cit útočících a myšlenkovou kontemplací rozrušujících. Bočné skupiny Šalounovy vyrostly ze stejné úvahy a mají tutéž tendenci.

18. ledna.

I v novinách je ticho... Napsal jsem povinné své referáty a poslal svým časopisům. Přenesl jsem do nich z tohoto denníku některé myšlenky a přidal k nim několik, již jsem neměl času zde si poznamenati. — —

Také to se dostavilo, že návštěvníci si většinou všimají pouze cenou poctěných projektů, u ostatních se zdrží jen co by se na ně podívali. Ještě nejvíce dráždí množství návrhy Suchardovy a Kotěřovy. Nepozoroval jsem, že by na ně tak odpudivě působily jako prý na porotu, spíše jen je zaráží jejich novost a nezvyklost. I instinktivně cítí, že zde nestojí nic všedního a banálního.

Nepozoroval jsem, že by byli všichni nadšeni, spíše se mnozí nad nimi zamyšlují.

Také návrh „Světový převrat“ nalézá své vytrvalejší pozorovatele.

V poledne mne požádali o článek pro „Volné Směry“. Příští číslo přinese reprodukce právě oněch projektů, jež jsou mi ze všech nejsympatičtější.

— 23. ledna.

Psal jsem si tyto poznámky pro sebe, jak mi je proud věcí přinášel, a nyní mám je poslati do tiskárny. Slíbil jsem to dobrým přátelům. Budou tedy otištěny jak napsány, kusé, neurovnané, předmět nevyčerpávající. Než je v nich snad přece leckde zrnko, které vyvolati může další úvahu. Bylo by ovšem slušno, abych je doplnil nějakým zevrubnějším rozkladem o projektech reprodukováných. K tomu si však tentokrát vyžádám vlastní slova projektantů.

Zde jest výklad návrhu první cenou vyznamenaného. Počíná větou, která je mi z duše psána: „Se stanoviska českého projevem nejvyšší zjevné úcty, jaká vzdána býti má M. Janu Husovi pomníkem, vyjádřiti dlužno grandiosní význam Husův pro národ český, dozajista spíše, nežli životní jeho působení samo.“ L. Šaloun dobře ví, že Hus „dal vdechnouti lidstvu ostrý vítr svobodného myšlení a citění“, ví, že národu našemu byl Hus ještě více nežli lidstvu vůbec a je přesvědčen, že právě a především svojí smrtí. „Smrt,“ praví, „byla nejvýznamnějším a nejslavnějším činem Husovým a nejpamátnější a nejosudnější událostí českých dějin.“ Proto tedy, ve smyslu takového nazírání na dobu Husovu povýšil Šaloun Husa na hranici, mučeníka, poslední slova pootevřenými ústy vyražejícího, do středu své koncepce. Svojí realitní postavou na pomníku chce symbol všeho husitismu. I architektura Ant. Pfeifera má míti symbolický význam: její románský sloh chce říci, že „na staletých zkamenělých řádech církve římské spočinula hranice Husova“, arcit tento sloh resumuje v pravdě pouze dvě, tři staletí a slohový útvar architektury, nad to i v projektu kyprý a štavnatý, nesymbolisuje ani církev ani zkamenělost.

Co přišlo po Husovi, co se na poli náboženském bezprostředně k němu poji, proti čemuž „všechny ostatní historické osobnosti ustupují do pozadí“ s plastickou elokvencí a mladistvou nervou důrazně a jímavě vypovídají obě skupiny dole. Na

pravo, ku chrámu týnskému stojí „živelní silou sražení sedláci a prostí lidé v hradbu, o níž roztržily se železné síly nepřátel“; na levo, proti popravnímu místu v roce 1621., lid pokořený a zdeptaný. „Ale i těm posledním věrným na žaluplné cestě z vlasti jasným příkladem svítil velký trpitel.“

Touto bezejmeností postav průvodních skupin, v nichž známé reky historické nahradil masami lidu, dotýká se L. Šaloun dosti z blízka Suchardy i Kotěry, který mi dnes řekl: „Myslím, že dílo, v něž umělec nesmí pouze uložit a skrýti svoji myšlenku, nýbrž jím v každém z nás vzbuditi souzvukný ohlas, musí tomuto echu myšlenkovému a citovému i dále tvořící a doplňující fantasií pozorovatele ponechávati a poskytovat volnost co největší.“ Jeho Hus kráčí volně a těžce v před po povrchu země, dráha jeho je vytčena rozkvetlými milníky, na nichž vyryta jsou slova jeho učení, a za jeho krokem, v brázdě, kterou jeho život v půdu vryl, za tímto odcházejícím zjevem vyrojují se změtené chuchvaly lidových ozbrojenců a jimi počíná první boj za Husova slova. Opět lidé, muži beze jmen, reprezentanti mas, a jejich zamyšlená neurčitost má se státi východištěm suggestivní síly, povzbuzující spolutvořivý rozlet obrazivosti v nitru divákově.

J. Kotěra vlajícími korouhvemi a krojem naznačuje přece určitě ohraničenou dobu, epochu husitských bojů. S. Sucharda staví do svých, obrovský fantom Husův provázejících skupin pouze lidi. „Pomník M. J. Husi,“ píše mi, „jako věkovitý památník tohoto muže, představuju si tak, aby Hus, jediná příčina všeho hnutí v lidu, mohutná duše, veliký člověk byl v něm znázorněn. Hus sám jediný tvoří monument sám sobě. Žádná historická osobnost vedle něho. On jest dominantou, které dlužno všechno ostatní, každou formu a každý detail podříditi.“

„Postavu, sochu Husovu pojal jsem tak, aby odpovídala hlavní jeho činnosti mravně reformační. Jeho čistota morální povznáší jej vysoko nad úroveň doby: vypučel nad bahno! A tuto neřest ztělesňuje skupina v levo, v níž církev, uchvatitelka práva, tmářská a znemravnělá v hlavě a svých vůdcích stlačuje lid v mravní bídu a porobu. Skupina druhá navazuje přímo na činnost Husovu a také hned na zvrtnutí jeho práce, na zničení jeho čistých a velkých zámyslů. Zde jest konec křížové cesty národa: emigranti naši, zbědovaní a sehnutí odcházejí. Kulturní život český je deptajícím násilím ochuzen.“

Lidé nazí a polonazí, stenající pod tíhou černých balvanů, v úzkostech se plazící a ploužící, lidé neskonale trpící vroubí jak mátohy nohy kolosální vidiny Husovy, nohy ze rmutné půdy vyrůstající.

Strážlivě dokládá mi Sucharda, že vzhledem k vyčnělým siluetám týnského kostela a radnice na náměstí volil sochu Husovu tak mohutně, aby pomník, tvoře střed druhé třetiny rynku, přibližně odpovídal ve hmotě spodku Sloupu Marianského a mohutnou masou hořejší tomuto památníku bitvy bělohorské vítězně vévodil. Jeho projekt pak je podle mého přesvědčení jediný ze všech, který prost vši symetricko-architektonické osovosti, se všech stran ukazuje se mocným a nejvýše zajímavým a poutavým jedině svojí utvářenou plastickou hmotou a krásnou mluvou obrysů. A ještě jedno: To je pravý model pro tuhý kovový, třpytivý i stíny hromadící material bronzu.

Jeho spolupracovník, architekt, se zde Suchardovi, sochaři, podřídil dobrovolně upraviv stereotomní formy v nutné minimum a v prosté ušlechtilosti. Více tím v mých očích dokázal, víc uměleckého citu a taktu projevil, větší monumentálně dekorativní smysl na odív odkryl, nežli kdyby byl všechny rejstříky dekorativní architektiky vytáhl. Ze to u J. Kotěry nebylo nevolnické uskrovnění se, nýbrž i jeho vlastním uměleckým pochopováním budoucího pomníku Husova na tomto místě Staroměstského náměstí, dovozuje celý jeho vlastní projekt, kde mu Sucharda oplácel přátelskou službu.

Položil jsem i Kotěrovi otázku, z jakých že proposit vyšel při své práci a dospěl ku svému projektu. Slyšel jsem tuto odpověď:

„Zdá se mi, že není možno soustřediti v jediném díle plastickém vše, čím nám Hus nyní jest. Stal se nám ideální představou. Postava jeho ztrácí čím dále tím více hmotnost a materialnost krátkostí života omezené osobnosti. My vidíme a cítíme pouze ještě ducha tohoto zjevu, ducha, který měl ohromný vliv na

všechno naše citění a myšlení. Sám necítím v sobě nevyhnutelně potřebnou sílu, která by to vše byla s to v jediném díle vyjádřit. Nechtěl jsem proto vyčerpat všechnu ideu v Husově zjevu vtělenou, pouze jen její velikost a mohutnost naznačovat. Nemoha všechno vypovědit, chtěl jsem druhým aspoň mnoho napovědit.“

U obou, Suchardy i Kotěry, tedy totéž vědomí a rozmyslné oddalování se hmotné, číře dějové reality, tíž rozlet v říši poetického snění a tíž ponor v dumavé hloubání. Jejich Hus není a nechce a nemá být Hus, jehož tělesnou schránku plameny hranice zničily a jejíž popel Rýn do okeanu zanesl. Také Jos. Kvasnička a Al. Dryák kladou v čelo svého výkladu větu stejného názoru: „Husa stojícího na zeměkouli znázornili jsme beze vší lidské akce, jako neobyčejný, mohutný zjev, vznikuvší ze zběhu tehdejších událostí“, jež ilustrují vlny reliefů na povrchu globu. Zde jest Kristus na kříži, Hus zástupcem kázící, koncil kostnický. „Reliefy na zadní straně vyzní v některé zjevy nejkrásnější doby volnosti české.“ V předu hranice, „jejíž plameny zachvacují celou zemi a z jejich dýmu vystupuje zjev Husa a reliefy bojů husitských.“ Předchůdci Husovi — Milič z Kroměříže a Matěj z Janova — a následovníci jeho — slepý Žižka a Rokycana — stojí dole kolem. V zadu „polosedící a pololežící postava znamená osvobození lidstva vůbec a národa českého zvláště z pout duševní poroby středověku.“

V reliefech a stojících dvojicích dole sestupují autoři zase na půdu realné historie, ale diskretním krokem, který má asi totéž seriousní a nehlučivé tempo, jaké si udržují velké přísné plochy a linie architektonické a celá účinná sevřenost a spojitost komposiční.

Jenom Sucharda a Kotěra zůstali na místě, jež zvláštní komise pro pomník vytýčila. Šaloun postavil svůj tak, že jeho zadní strana spadá v jedno s hlavní prodlouženou osou paláce Kinských a tedy plným čelem se obrací k jižnímu obrysu náměstí. Kvasnička a Dryák se sice přidrželi ustanoveného tvaru, přece však by rádi pošinuli svůj pomník o něco dále, do osy radnice — kdyby bylo možno přenést Sloup Marianský naproti Týnu. „Na tomto místě pak by byl uveden v architektonický soulad s radnicí, nahražoval aspoň z části dům Grönův a kryl ústí ulice Kaprové a Maislovy.“ Nyní směřuje tvář jejich Husa a čelná strana pomníku k věži radniční.

V podmínkách konkursových se praví: „Přiřknutím ceny není ještě učiněn absolutní návrh na provedení; v tom směru ponechává si výbor volnou ruku. Jestli že to však porota doporučí, musí s umělcem, který první ceny dobyl, býti o provedení pomníku vyjednáváno.“ Porota tak učinila. Je tedy L. Šaloun se svým projektem na řadě.

KAREL B. MÁDL.

ZPRÁVY A POZNÁMKY. ≡
DVĚ STATISTIKY. Třetí výstavu výtvarn. umělců „Manes“, jež pořádána byla v Praze od 14. října do 15. listopadu 1900 navštívilo celkem 4254 osoby — za 4 týdny, mezi těmito jsou i návštěvníci za poloviční vstupné, t. j. za 15 kr. a sice: 1153 dělníků a 352 studentů. Povážíme-li, že mezi těmito studenty je značné procento žáků uměleckých škol a žáků středních škol — vypadá ta bilance příští inteligence velmi smutně. — Zakoupeno bylo uměleckých děl za 1032 zl. Výstava vyžádala sobě

1868'01 zl. vydání a skončila — schodkem 438 zl. — O výstavě ve Vídni zakoupeno bylo za 1444 zl., vydáno bylo se strany spolku na její uspořádání 250 zl.

— — — — —
Osmou výstavu vídeňské „Secesse“, jež skončila 28. prosince m. r. a obsahovala skoro výhradně umělecký průmysl, navštívilo za 8 týdnů 24.455 osob se vstupným 1 koruny. Zakoupeno bylo od soukromníků celkem 241 prací za 57.200 korun. — Tak vypadá dnešní Vídeň — táž, s jejímiž hroznými uměleckými poměry jsme mohli konkurovat — a dnes?

Dnes stala se průchodním domem všeho, co má dobré vysvědčení celé ostatní ciziny, dnes ve Vídni uzříš během jednoho roku celou armádu prací nejpřednějších mistrů — a u nás?? musíš si upravit své niveau tak vysoko, by nesažalo výš, než je u lidí, jež vyrábí u nás veřejné mínění, jinak počne hluk, vytáhnou se ze slovníku běžných frází všemožné ismy, vídeňský vkus atd., kterým se otravuje naše „vlastenecké“ umění, pak přijde několik obvyklých vtipů ze chantánu špatného řádu, dále se ukáže za vzor nějaká ubohost, hodně krotoučká, olepí se pestrými hadříčky duchaplného stylu, konečně nějaké vřískavé finale — a práce je hotova. Tak u nás. — A teď uspořádejte zde výstavu nějakého opravdového mistra snad Rodina, neb jiného, jichž výstavy jinde si již mohli dopřát. Byla by z toho ostuda, kterou bychom ze sebe tak hned nesetřásli. A což dokonce moderního uměl. průmyslu, ve velkém stylu, ukázat co vše jinde se děje! Jak bychom pochodili, tuším předem. Pamatuji se, jak kdys pan Vráz přivezl řadu žaponerií, uspořádal výstavu všeho druhu, knihy, porcelán, laky atd. vše za nepatrný peníz na prodej, a co se kupovalo? A kdo kupoval? Poslední věci nabízel p. Vráz skorem zadarmo, musea naše vracela nejkrásnější věci zpět, jež jim byla nabízena, mezi těmito byl žaponský lak: na modré půdě dva z kostí vyřezávaní zápasící kohouti, jeden ve vzduchu, druhý dole, v pohybu neobyčejně živí, v kresbě jak to jen Žaponci dovedou, zkrátka dokonalé, dokonalé — majitelem jich je výtvarník, jemuž dnes se za tyto nabízí 500 zl., a získal je — za 40 zl. — To jen epizoda, mohla by jich být však celá řada, — a vyrábitele veřejného mínění?! Koho to zajímá a nebude-li se nudit necht, je sleduje, pak ať se podívá o mnoho-li byli dále v úsudku a v požadavcích k umění ve Francii v letech sedmdesátých, a uvidí, že žijeme o půl století pozadu. — Nestací ukazovat na slabiny cizích, ale ukázat vkus vlastní, který se prozradí při nejmenší maličkosti — a ten u nás není.

K SOUTĚŽI NA NÁVRHY BANKOVK. Členové vídeňské „Secesse“ usnesli se solidárně, že nezúčastní se soutěže vypsané Rak.-Uherskou bankou, pro převahu neumělců v porotě. Současně z poroty vystoupili předseda „Secesse“ Klimt, dále Falat a Hynajs. Z těchž důvodů vzdali se jurorství malíř Lefler a sochař Weyer.

MEZINÁRODNÍ UMĚLECKÉ výstavě v Mnichově, jež pořádána bude t. r., přispěla městská rada mnichovská 30.000 marky.

JOŽA UPRKA. První díl obsažné a nákladné publikace, jež dosavadní práci Joži Úprky zahrnovati bude, vyšel nákladem a péčí „Unie“. Bylo by naprostou zbytečností dnes už psáti o umění Úprkově, jenom upozorniti na publikaci samu jest účelem těchto řádků. Jest litovati jen, že při značné nákladnosti díla, zůstala úprava ve stadiu polovičitosti. Drobné studie, skizy a reprodukce leptů s úvodním textem, v němž o umění Úprky dosti obsírně prof. K. B. Mádlem charakterisováno, dobře působí. Za to ale listům samotným, trojbarevnou reprodukcí podaným, mohlo se dostat mnohem lepší úpravy i lepšího papírového materiálu, než-li je onen nesympatický, lesklý křídový s ostrými, řezavými hranami. Při volbě způsobu reprodukcí nebylo jinak možno, než-li sáhnouti k reprodukci barevné, a mezi těmito jsou některé listy, při nichž po stránce reprodukční stěží lze si přát více a tu je publikace tato zajímavá též jako dokument, k jaké vyspělosti trojbarevná reprodukce dnes přivedena (na př. listy č. 2., 3., 8., 14., 18., 19.).

E. HOLÁREK. Reflexe z Katechismu, pod tímto titulem vydává p. F. Kočí cyklus kreseb, jež loňského roku vystaveny byly v Rudolfině a o nichž jsme v minulém ročníku v č. 7. referovali. Připojujeme jen tolik, že působí ve výborných světlotiskových reprodukcích J. Vilíma lépe než v originále. Sešit o 5 listech mimo textu, v úpravě slušné (až na obálku) za 6 kor.